

Термін	Визначення
Епідерміс	– поверхневий шар шкіри. У ньому 5 зон (шарів) клітин, різних за формою, величиною і функціями: 1) <i>роговий</i>, 2) <i>блискучий</i>, 3) <i>зернистий</i>, 4) <i>остистий</i>, 5) <i>базальний</i>. Відновлення епідермісу відбувається за рахунок його глибоких шарів, що у міру приближення до поверхні поступово перетерплюють структурні і біохімічні зміни і стають плоскими (ороговілими).
Дерма	– власне шкіра розташовані кровоносні і лімфатичні судини, нервові закінчення, сальні і потові залози, корені волосся. Товщина дерми від 0,5 до 5 мм, найбільша на спині, плечах, стегнах. У дермі знаходяться і гладком'язові клітини, що місцями утворюють невеликі пучки. Вони обплітають волосяні фолікули (мішечки) і носять, назву м'язів "піднімаючих волосся". Інші пучки розташовані на шкірі шиї, чола, тильної поверхні кистей і стіп. Скорочення їх, зменшуючи приплив крові, викликає появу "гусячої шкіри", регулюючи тим самим тепловіддачу організму.
Гіподерма	– <i>жирова клітковина</i> складається з жирових клітин та пучків волокон, що спускаються з дерми. Товщина її неоднакова. В області чола і носа виражена слабко, на повіках і шкірі мошонки зовсім відсутня, на животі, сідницях і підошвах досягає декількох сантиметрів. Жировий шар пом'якшує дію різних механічних факторів, забезпечує рухливість шкіри, являється гарним термоізолятором. У ній закладені кровоносні судини, нервові в
Акантоз	– збільшення числа рядів клітин остистого шару епідермісу. Розрізняють: простий акантоз- рівномірне і помірне збільшення числа рядів клітин остистого шару над і між сосочками дерми

	(юнацькі бородавки); міжсосочковий акантоз- псоріаз; інфільтруючий акантоз- різко виражена проліферація остистих клітин, у результаті якої відростки епідермісу проникають у дерму на значну глибину (бородавчатий туберкульоз).
Акантоліз	– порушення зв'язку між епідермальними клітинами внаслідок ушкодження їх десмосомальних контактів, що призводить до утворення інтраепідермальних порожнин. Розрізняють : глибокий супрабазальний акантоліз (звичайна і вегетуюча пухирчатка, хвороба Дар'є), високий акантоліз (себорейна і листовидна пухирчатка), дифузний акантоліз (хронічна сімейна доброякісна пухирчатка, вірусні дерматози).
Акантолітичні клітини	– кератиноцити, що втратили між собою зв'язок у результаті акантолізу, що супроводжується зміною форми, розмірів і будови цих клітин (пухирчатка, вірусні дерматози).
Балануюча дистрофія	– (внутрішньоклітинний набряк) - утворення вакуолей у цитоплазмі епідермоцитів. Можлива поява дрібних інтраепідермальних порожнин із вакуолізованих клітин (алергічний дерматит, плоскі бородавки).
Вакуолізація	– поєднання спонгіозу, ретикулярної дистрофії і акантолізу, що приводить до утворення інтраепідермальної порожнини в якій знаходяться вільні епідермоцити або їх комплекси, а також клітини у стані некробіозу і некрозу (вірусні дерматози-).
Гіпергранульоз	– потовщення зернистого шару. Може бути дифузним і вогнищевим (червоний плоский лишай).
Гіперкератоз	– потовщення рогового шару, найчастіше як наслідок надлишкового утворення рогових клітин, іноді в результаті затримання злуцнення рогових лусочок (іхтіоз).

Дискератоз	– передчасне автономне зроговіння окремих кератиноцитів або їх комплексів (хвороба Дар'є, контагіозний
Папіломатоз	– подовжені, нерідко розгалужені сосочки дерми, що нерівномірно підіймають над собою епідерміс.-
Паракератоз	– незавершене, неповноцінне зроговіння, що характеризується наявністю ядер у роговому шарі і недорозвиненим або відсутнім зернистим шаром
Ретикулярна дистрофія	– характеризується внутрішньоепідермальними багатокамерними порожнинами, що утворились внаслідок розривів епідермальних клітин після внутрішньоклітинного набряку; перетинками порожнин є оболонки клітин, що збереглися. Виявляється при гострому дерматиті, вірусних дерматозах, гострому краплевидному параспсоріазі.
Слизова дистрофія	– накопичення у клітинах епідермісу або у сполучній тканині дерми головним чином кислих мукополісахаридів, що виявляється метахроматичним забарвленням (міксодермії).
Спонгіоз	– <i>(внутрішньоклітинний набряк)</i> - розширення міжклітинних просторів в епідермісі внаслідок збільшення міжклітинної рідини. Розрізняють: спонгіоз дифузний і вогнищевий (екзема).
Епідермоліз -	– втрата зв'язку між епідермісом і дермою у ділянці базальної мембрани внаслідок порушення контактів у десмосомах, що призводить до утворення субепідермальної порожнини (доброякісний пемфігоїд Лєвера).
Пляма (macula)	– – обмежена ділянка шкіри або слизової оболонки зі зміненим забарвленням але без порушення рельєфу. Розрізняють: судинні, пігментні, штучні.
Пухир (urtica)	– підвищене над рівнем шкіри або слизової оболонки чітко обмежене

	плоске свербляче утворення тістоподібної консистенції, що виникає внаслідок швидкоплинного набряку сосочкового шару дерми (місце укусу комах, кропивою).
Пухирець (vesicula)	– обмежене порожнинне, округлої форми утворення, підвищене над рівнем шкіри, розміром до 1 см. Має покривку, порожнину і дно. Можуть розташовуватись під роговим шаром, усередині епідермісу і між епідермісом і дермою; можуть бути однокамерними та багатокамерними (герпетиформний дерматоз Дюринга, герпес, вітряна оспа).
Пухир, або пупир (bulla)	– обмежене порожнинне утворення розміром від 1 см і більше, підвищене над рівнем шкіри та слизової оболонки, що виникає внаслідок накопичення рідини в епідермісі або під ним. Також має покривку, порожнину і дно.
Гноячок (pustula)	– порожнинне напівсферичне утворення, що підвищується над рівнем шкіри, утворюється внаслідок некрозу епітеліальних клітин та містить гній. Розрізняють: 1) пов'язані з волосяним фолікулом (фолікуліт, остіофолікуліт); 2) непов'язані з волосяним фолікулом (імпетиго, ектима, фліктена); За глибиною залягання виділяють: поверхневі (імпетиго, фолікуліт, фліктена) та глибокі (глибокий фолікуліт, ектима).
Вузлик (papula)	– безпорожнинний, часто інфільтративний щільний елемент, що підвищується над рівнем шкіри чи слизової оболонки. Розрізняють: епідермальні- внаслідок розростання епідермісу, дермо - епідермальні - внаслідок розростання дерми, дермальні- розташовані у сполучнотканинному шарі, фолікулярні- навколо лійки волосної цибулини. За розміром виділяють: до 0,2 см - міліарні або ліхеноїдні, до 0,5 см - лентикулярні, від 1 до 3 см - нумулярні,

	великих розмірів - гіпертрофічні, папули, що зливаються - бляшки (плоскі бородавки, вторинний сифіліс, червоний плоский лишай, псоріаз).
Горбик (tuberculum)	інфільтративний безпорожнинний напівкулястої форми елемент розміром близько 0,5 см застійно – червоного або синюшно – червоного забарвлення, що розташовується переважно у сітчастому шарі дерми та є результатом продуктивного запалення за типом інфекційної гранульоми (туберкульоз шкіри, третинний сифіліс, лепра). – –
Вузол (nodus)	– обмежене величиною від 1 см до 5 см і більше утворення, розташоване у підшкірній клітковині або у підслизовому шарі слизової оболонки, різного забарвлення і щільності, що виникає внаслідок гострого або хронічного запалення, пухлинного розростання, а також внаслідок можливого накопичення у товщі шкіри холестерину, солей кальцію (коліквативний туберкульоз, третинний сифіліс, лепра, вузлуватий васкуліт, гідраденіт).
Вторинна пляма	– гіпер, або гіпопігментації, що утворюються внаслідок посиленого (зменшення) відкладення пігменту меланіну після розрішення первинних, вторинних елементів та відкладення гемосидерину; (вторинна лейкодерма).
Лусочка (squama)	– рогова пластинка, схильна до відокремлення від решти рогового шару внаслідок втрати зв'язку з ним. Розрізняють: фізіологічне лущення (відбувається постійно) та патологічне (еритродермії, іхтіоз, ексфоліативний хейліт).
Ерозія (erosio)	– поверхневий дефект шкіри або слизової оболонки, що виникає внаслідок розриву покришок порожнинних елементів, або трофічних порушень в епідермісі, зумовлених утворенням клітинного інфільтрату в

	дермі, що ушкоджує кровоносні та лімфатичні судини. Має червоний або рожевий колір та вологу, мокнучу поверхню. Після загоювання стійкого сліду не залишається.
Виразка (<i>ulcus</i>)	– глибокий дефект шкіри або слизової оболонки, що виникає внаслідок некрозу або гнійного розплавлення первинних проявів, з порушенням трофіки тканини та наступним їх некрозом. Має яскраво червоний чи синюшно - застійний колір, округлу, овальну або неправильну форму. Складається з країв і дна. Виразки загоюються рубцем .
Кірка (<i>crusta</i>)	– продукт засихання на шкірі або слизовій оболонці серозного ексудату, гною чи крові (серозні, гнійні, серозно – гнійні, гнійно – геморагічні, геморагічні та ін). При нашаруванні одна на одну кірки називають <i>рупіями</i> . Колір кірок залежить від характеру відділяемого (серозне-жовтуваті, гнійне - жовті або зеленувато жовті, кров'янисте - червоні або коричневі). Можуть розташовуватись на червоній окрайці губ та шкірі (пухирчатка, хейліти, короста, мікози, нейродерміт).
Тріщина (<i>fissura</i>)	– поверхневий у межах епідермісу або глибокий (<i>rhagas</i>)у межах верхніх шарів дерми дефект шкіри чи слизової оболонки лінійної форми, що виникає внаслідок розриву шкіри при втраті еластичності у результаті запальної інфільтрації у місцях підвищеного розтягнення, а також при розтягненні шкіри з сухістю рогового шару (хронічна екзема, інтритригінозна епідермофітія стоп, ураження кута рота).
Екскоріація, або садно (<i>excoriatio</i>)	– дефект шкіри, який виникає внаслідок розчухів або якихось інших травматичних пошкоджень, що приводить до порушення цілісності епідермісу та сосочкового шару дерми - у цьому випадку рубець не утворюється, а при більш глибокому заляганні садна –

	утворюється рубець. Екскоріації – об’єктивна ознака інтенсивного свербіжу (короста, нейродерміт).
Рубець (cicatrix)	– результат компенсаторно - регенеративного процесу, що розташовується на місці патологічно зруйнованих дерми та підшкірної жирової клітковини або сполучного й підслизового шарів слизової, та формується з колагенових волокон. Рубцева тканина не має волосся, сальних та потових залоз, судин, еластичних волокон, шкірного малюнку, фолікулярних та потових отворів.
Веgetація (vegetationes)	– папілярні розростання шкіри або слизової в області тривалого запального процесу, що нагадують кольорову капусту або півнячий гребінь, за рахунок посиленого розростання шиповидного шару епідермісу, сосочків дерми. Веgetації можуть бути сірого кольору, якщо покриті стовщенням роговим шаром, або рожево - червоного чи червоного кольору, якщо вони утворюють ерозії. При приєднанні вторинної інфекції з’являються болючість, гіперемія по периферії, серозно-гнійне відділяємою.
Ліхенізація, або ліхеніфікація (lichenisatio	– зміни шкіри та червоної окрайки губ,що характеризується різким посиленням шкірного малюнку, гіперпігментацією, сухістю, шершавістю, шагрєневістю. Розрізняють: <i>первинну</i> ліхеніфікацію - внаслідок тривалого подразнення шкіри при розчухах, <i>вторинну</i> – при злитті папульозних елементів (нейродерміт, псоріаз, хронічна екзема).